

A fokozódás szelleme járja be a világot – Mit üzennek a vezető globális elemzőközpontok novemberi tanulmányai?

2025. december - Szepesi Balázs, Németh Márta

Az AI forradalom dübörög, Európa ébredezik, Amerika az identitására fókuszál, a közösségi cselekvőképesség komoly korlátai mindenütt jelentősek (államadósság, a globális kormányzás intézményeinek problémái, a klímacélok megvalósíthatóságának nehézségei).

A vezető agytrösztök elemzői a világrengések menedzselésére fókuszáltak 2025 novemberében. A 18 think tank 35 novemberi tanulmányai öt témakört vizsgált: a nemzetközi viszonyokat, a gazdaság stabilitását és versenyképességét, a társadalmi kihívásokat, a digitalizáció szabályozását és a klímavédelem akadályait.

Az áttekintés bemutatása előtt két tanulmányt tekintünk át részletesebben. Az egyik a sarkvidékekért folyó versengésről szól, a másik azt elemzi, mi történhet, ha kidurran az AI-lufi.

Világvevő rendszerünk 18, globálisan is meghatározó think tank anyagait figyeli. Közülük kilenc intézet publikált fontosabb elemzést 2025 novemberében, összesen 35 tanulmányt. Ezek a következők: Brookings - USA (1), Bruegel – EU (5), Chatam House – UK (1), FGV – Brazília (1), French Institute of International Relations (FIIR) – (1), Heritage Foundation – USA (5), Japanase Institute of International Affairs (1), Konrad Adenauer Stiftung – Németo. (6), RAND – USA (4); South African Institute of International Affairs (5), The Economist – UK (5). (A zárójelben az intézet által publikált tanulmányok számát jelezzük.)

A 35 írásból 10 amerikai. A brit a német és gondolkozás 6-6, az EU-s és a Dél-afrikai 5-5 írással jelenik meg a novemberi VilágVevőben. Brazíliából. Franciaországból és Japánból 1 anyagot fogott be az antennánk.

Törd a jeget, bébi!

A [Heritage Alapítvány tanulmánya](#) a sarkkörök jelentőségére hívja fel a figyelmet. Arra figyelmeztet, hogy az USA és szövetségesei lemaradnak Oroszország és Kína mögött a felértékelődő jeges vidékeken. A két keleti hatalomnak több jég-törője, több antarktisi bázisa van, tudatosabban építik sarkkörön túli tevékenységüket, mint az USA és szövetségesei.

Az Antarktisz egy 1959-es nemzetközi egyezmény szerint a béke és az érinthetetlen természet földje. Azonban a halászati és turisztikai hasznosítás, a bányászati potenciál kezdi gazdasági szempontból billegtetni ezt a státus quo-t. A növekvő nemzetközi feszültségek pedig arra figyelmeztetnek, hogy nem biztos, hogy a térség mindig fegyvermentes övezet marad.

Északon a felmelegedéssel mind az Amerika fölötti Észak-nyugati Átjáró, mind az Euráziát északról kerülő útvonal jelentősége nő. [Szeptemberben kötött ki](#) az első Ázsiából a Jeges-tengeren keresztül érkező konténerszállító (a kínai *Isztambul Hídja*) Angliában. Az Észak-Keleti átjáró, vagy kínaiul a Sarki Selyemút felére rövidíti a szállítási idejét és üzemanyagköltségét Kína és Európa Között (persze ez az útvonal nem mindig járható, jégtörő és orosz jóváhagyás kell a használatához).



Az Isztambul Hídja nevű kínai konténerszállító hajó, amely először szállított a Jeges-tengeren át árut Kínából Nagí-Britanniába – forrás: www.thebarentsobserver.com

A tengeri bányászati lehetőségek és a biztonságpolitika ugyancsak növelik a sakkörök jelentőségét.

Az elemzés rámutat, komoly lépésekre van szükség ahhoz, hogy az USA és szövetségesei ledolgozzák hátrányukat a területen (Oroszországnak 57 jégtörője van, ebből nyolc nukleáris meghajtású. Kína öt jégtörőt üzemeltet, az USA-nak és a NATO-nak összesen 47 ilyen hajója van, ezek nagy része is előregedett.)

Az ICE (Icebreaker Collaboration Effort) Egyezményt 2024 novemberében [írta alá](#) Finnország, Kanada és az USA, hogy felgyorsítja a tengeri hajózáshoz szükséges jégtörők gyártását. Finnország jelentőségét a témában tapasztalt hajógyárai és értékláncai adják a témában – amellet, hogy ők a keletiekkel szomszédos frontország.

A Heritage elemzése azt javasolja, hogy

- biztosítsák a jégtörők építésének finanszírozási hátterét, erősítsék a szövetségesek közötti ipari együttműködést;

- tegyenek erőfeszítéseket az Északnyugati átjáró feltérképezésére;
- az USA kongresszusa meghallgatások szervezésével fordítson nagyobb figyelmet a sarkvidéki jelenléthez szükséges képességek fejlesztésére.

Mi lesz, ha kilyukad az AI lufi a tőzsdén?

Az AI fejlesztések jelentik az USA gazdaságának egyik legjelentősebb motorját. Az [Economist november 13-i cikke](#) azt elemzi, mi történne, ha a mesterséges intelligencia iránti lelkesedésben megugró tőzsdeárfolyamok összeomlanak, ha kidurran az AI-lufi?

[Elemzések szerint](#) az USA 2025 első félévi gazdasági növekedése 90 %-ban az AI fejlesztéseknek köszönhető. A nagy techcégek évről évre kétharmadával növelik kiadásait a területen. A Chat GPT megjelenése óta [az amerikai tőzsdeindex értéke \(S&P 500\) megduplázódott](#), ez legnagyobb részt az AI-ban érintett cégeknek (pld. Alphabet, Microsoft, Nvidia) köszönhető.

A nagy technológiai forradalmak [jellemzője a tőzsdei lufik kialakulása](#). hiába alakítja át az új technológia a gazdaságot és a mindennapi életet. A forradalom ebben az esetben is megeshi gyermekei nagy részét. Nem (csak) azért, mert a részletekre nem figyelő lelkes befektetők pórul járnak. Természetes, hogy a nagyobb hozam nagyobb kockázattal jár: nem minden, korábban a pénzt óriási tempóban fejlesztése kohójában égető cég találja el, hogyan is lehet az újításból bevételt generálni. A befektetők nem biztos, hogy elég türelmesek kivárni a nagy áttörést... A vasútvonalak, az internetes gazdaság kiépülését is lufik kidurranása kísérte.

Az Economist arra hívja fel a figyelmet, hogy a részvényárak történelmi csúcsai az AI-szektor iránti eufóriának köszönhetőek. Félő, hogy ha a technológiai részvények esni kezdenek, az könnyen átterjedhet a teljes tőzsdére, hasonlóan a dotcom időszakhoz.

Valószínű nem az értékük jelentős részét elvesztő cégek lennének a legnagyobb vesztesek, hanem az amerikai háztartások, hiszen vagyonuk jelentős része részvényben van. Egy a dotcom lufi 2000-es kipukkanásához hasonló esés 8 %-kal csökkentheti az amerikai háztartások vagyonának értékét. Ez visszafoghatja a fogyasztást, ami az USA mérete miatt általános lassulást indíthat el a világ gazdaságban. A kereskedelmi és geopolitikai feszültségek (pl. amerikai vámok, exportkorlátozások, Kína-Nyugat dinamikák) felerősíthetik a piaci bizonytalanságot, és tovább ronthatják az üzleti környezetet.

Ha mindez ahhoz vezet, hogy a hitelezők visszafogják a hitelkínálatot, a finanszírozás drágábbá vagy nehezebbé válik, ez a reálgazdaságban is fájdalmas láncreakciót indíthat el, a buborékpukkanás könnyen átfordulhat széles körű gazdasági lehülésbe.

Az AI forradalom dübörög, Európa ébredezik, az állami cselekvőképesség korlátai jelentősek

Hét pontban foglalható össze, milyen fő trendeket látott VilágVevőnk 2025 novemberében áttekintva a think tankek elemzéseit.

1. A **világ feszültségeinek erősödésére** készül mindenki, pozíciót épít, stratégiákat dolgoz ki, képességeket fejleszt a katonai erőtől, az AI-on és az iparpolitikán át a jégtörő flottáig.
2. Több formában, több helyen jelenik meg az **eladósodottság** problémája. A világ torlódó feszültségeinek megoldásában az állam pénzügyi szerepvállalása csak adóemeléssel lesz lehetséges.
3. **Európa ébredezik**, több tanulmány hívja fel a figyelmet a határozottabb fellépésre (AI, iparpolitika, Ukrajna), konkrét témákban jelent meg az adminisztráció csökkentése (energia zöld vámjának elhalasztása, lakásépítési szabályozás enyhítése).
4. Az **nemzetközi szervezetek átalakításának kérdése** (G7, G20, WTO, fókuszált államközi együttműködések) egyre komolyabb teret követel. Ez arra utal, hogy a globális kormányzás átalakulása javában folyik.
5. A **társadalmi problémák** listája (egészségügy, lakhatás, migráció, veteránok, egyedüllét, fiatalok, méltányosság, vallás) elsősorban amerikai lista, a legtöbb tanulmány az **USA** think tankjeiben született – ez a tematika egy **gyökereit kereső, erősítő** megközelítésre utal. Európában jelentek meg a lakásépítés ösztönzéséről és az egyedüllét hatásairól szóló elemzések.
6. A **digitalizáció** területén a megfelelő **állami szabályozás és stratégiaalkotás** volt a fókuszban. Az AI területén a siessünk, nehogy lemaradjunk hangulat és a túlfűtöttségtől való félelem egyszerre van jelen - ez jól mutatja, hogy most ide koncentrálnak a világot fejlesztő energiák.
7. A **klímavédelem** területén az eszközkeresésre, a feltételek megkeresésére, akár a lassításra koncentrálnak az intellektuális munka - úgy tűnik, ez a szerelvény dombnak felfele **lassít**.

Határozottabban, erősebben!

2025 októberében a nemzetközi témák voltak a meghatározóak a think tankek elemzéseit között. Kiegészített figyelmet kapott öt terület: az aktuális konfliktusok, a biztonságpolitika, Európa, a nemzetközi szervezetek és a fejlődő országok ügyei.

Aktívabb szerepvállalást, erősebb képességek kiépítését hangsúlyozta sok írás – a fokozódás szelleme járja be a világot.

A másik legfőbb motívum a nemzetközi szervezeti rendszer átalakítása akár Európában, akár a globális kormányzásban, akár a szegényebb országok ösztönzése területén.

NEMZETKÖZI VISZONYOK
KONFLIKTUSOK, FESZÜLTSEGEK <ul style="list-style-type: none"> Az USA vállaljon aktív védelmi és diplomáciai szerepet az afrikai keresztény közösségek megóvásáért Oroszország és Kína szándékosan aláássák a tengeri jogot és tengeri szabályokat, destabilizálják a tengeri térségeket, veszélyeztetik Európa biztonságát Ukrajnai támogatása Európa számára fontos hatalma fenntartásához
BIZTONSÁGPOLITIKA <ul style="list-style-type: none"> Japán a hírszerzés megerősítését tervezi Hogyan fékezhető meg egy rossz szándékú/elszabaduló AI? Az USA fegyverexportjának szerepe a világban
EURÓPA MEGERŐSÍTÉSE <ul style="list-style-type: none"> Európa fejlesszen saját, átlátható AI-modelleket Az EU erőfeszítései a tagállamok adópolitikájának szabályozására nem sikeresek Európának határozottabban kell védenie és alakítania iparát és szabályozását, különben más nagyhatalmak döntenek helyette Ukrajnai támogatása Európa számára fontos hatalma fenntartásához
NEMZETKÖZI SZERVEZETEK, EGYÜTTMŰKÖDÉSEK <ul style="list-style-type: none"> A túlterhelt G20 reformra szorul A WTO segíthet a fejlődő országok zöld fejlődésében A világ változott —Dél-Koreát fel kellene venni a G7-be Finn-Kanadai-USA együttműködés a jégtörőkapacitás fejlesztésére
FEJLŐDŐ VILÁG <ul style="list-style-type: none"> A fejlődő országok zöld növekedéséhez innovatív eszközök, a nemzetközi vállalatok teljesítése szükséges Az költségvetési megszorítások miatt szelektívebb, biztonsági és geopolitikai hatásokat is szem előtt tartó megközelítésre van szükség a brit segélypolitikában

Amerika karakterét védi, Európa a motivációját keresi

A gazdaság területén az eladósodás, a globális sokkok és az AI lufi borzolták a kedélyeket.

Az állam okozta korlátok lebontása és a zöld ügyek szerepeltek legtöbbször a versenyképességi agendán.

A társadalommal kapcsolatban 10 téma volt az elemzések fókuszában 2025. novemberében: az egészségügy, lakhatás, migráció, veteránok, egyedüllet, a fiatalok digitális kitettsége, igazságos zöld átmenet és az afrikai keresztények védelme.

GAZDASÁG	TÁRSADALOM
STABILITÁS <ul style="list-style-type: none"> Az államadósság megfékezése kitaró fiskális korrekciót igényel a fejlett országokban 2025-ös brit költségvetés: pénzügyi konszolidációt hoz, de ígér nem ad növekedési lendületet A külső és belső gazdasági sokkok komolyan veszélyeztetik Dél-Afrika és Botswana jólétét és jövedelmi stabilitását Az AI lufi kidurranása komoly gazdasági kockázat 	EGÉSZSÉGÜGY <ul style="list-style-type: none"> Az USA-ban erősíteni kell a veteránok mentális ellátását A sürgősségi szolgáltatokat és vészhelyzet-előrejelzést támogató informatika
	LAKHATÁS <ul style="list-style-type: none"> A Burokrácia csökkentése enyhítheti a lakhatási válságot Németországban A lakhatási válság megoldása az épületek zöld felújításán múlik Európában
	MIGRÁCIÓ <ul style="list-style-type: none"> Szigorú lépések szükségesek az illegális bevándorlás visszaszorításához az USA-ban A vízumpolitika ne veszélyeztesse a hazai munkavállalók pozícióját az USA-ban
VERSENYKÉPESSÉG <ul style="list-style-type: none"> A túlzott iparpolitika gyengíti a versenyképességet Az EU erőfeszítései a tagállamok adópolitikájának szabályozására nem sikeresek A bürokrácia csökkentése enyhítheti a lakhatási válságot Németországban A fejlődő országok zöld növekedéséhez innovatív eszközök, a nemzetközi vállalatok teljesítése szükségesek Az igazságos zöld átmenethez átképzésekre, gazdasági diverzifikáció szükséges Afrikában A zöld technológiák meghonosításához a helyi ipar bevonása és támogatások szükségesek Afrikában Az európai karbonvám kiterjesztése az elektromos áramra túl korai 	VETERÁNOK <ul style="list-style-type: none"> Az USA-ban erősíteni kell a veteránok mentális ellátását Nonprofit szervezetek segíthetik a veteránok reintegrációját az USA-ban
	EGYEDÜLLÉT <ul style="list-style-type: none"> Az egyedülálló életmód terjedése átalakítja társadalmat és demográfiát a fejlett világban
	FIATALOK <ul style="list-style-type: none"> Az online világ sokkal szigorúbb szabályozására van szükség a gyermekek védelme érdekében
	MÉLTÁNYOSSÁG <ul style="list-style-type: none"> Az igazságos zöld átmenethez átképzésekre, gazdasági diverzifikáció szükséges Afrikában
	VALLÁS <ul style="list-style-type: none"> Az USA vállaljon aktív védelmi és diplomáciai szerepet az afrikai keresztény közösségek megóvásáért

Az AI lokomotív hasít, a klímavonatot lassít

A digitalizáció területén a káros hatásokat megelőző, ellensúlyozó szabályozás megerősítése volt a fő motívum. Az AI területén a pozícióépítés a kulcskérdés, a túlfűtöttségtől való félelem mellett.

A klímapolitika nagy hangsúlyt kapott novemberben, elsősorban a zöld célok elérésének nehézségével foglalkoztak az elemzők. Európában felmerült, hogy az áramiporra még sem kellene ökoadó, Afrikában a klímacélokat szolgáló gazdaságpolitika eszközeit keresik.

DIGITALIZÁCIÓ	KLÍMAPOLITIKA
AI <ul style="list-style-type: none"> Európa fejlesszen saját, átlátható AI-modelleket Az USA-nak globális AI stratégiára van szüksége Hogyan fékezhető meg egy rossz szándékú/elszabaduló AI? Az AI lufi kidurranása komoly gazdasági kockázat 	INNOVÁCIÓ <ul style="list-style-type: none"> A fejlődő országok zöld növekedéséhez innovatív eszközök, a nemzetközi vállalatok teljesítése szükségesek A zöld technológiák meghonosításához a helyi ipar bevonása és támogatások szükségesek Afrikában
KRIPTÓ <ul style="list-style-type: none"> Össze kellene vonni a digitális pénzügyi szabályozásért felelős hatóságot az USA-ban 	LASSÍTÁS <ul style="list-style-type: none"> Az európai karbonvám kiterjesztése az elektromos áramra túl korai
SOCIAL MEDIA <ul style="list-style-type: none"> Az online világ sokkal szigorúbb szabályozására van szükség a gyermekek védelme érdekében 	SZABÁLYOZÁS <ul style="list-style-type: none"> Az igazságos zöld átmenethez átképzésekre, gazdasági diverzifikáció szükséges Afrikában A WTO segíthet a fejlődő országok zöld fejlődésében A lakhatási válság megoldása az épületek zöld felújításán múlik

A várfalakat építő november

A globális feszültségek erősödésére készül a világ, az AI területére fókuszálnak a fejlesztő energiák. Amerika és Európa egyaránt a pozícióit erősítő, értékeit védő lépéseket elemez. A közösségi cselekvés képességeinek erősítése és fókuszának koncentrálása egyszerre jelenik meg az agendán. Úgy tűnik, ezeket a törekvéseket elsősorban a nemzetközi vetélkedésben való siker szempontjai, másodsorban a társadalmi feszültségek kezelésének feladatai mozgatják.